

УДК 911.3:32

Заваріка Галина Михайлівна,
кандидат географічних наук

Східноукраїнський національний університет імені
Володимира Даля, м. Северодонецьк, Україна,
e-mail: Dgalina_10@ukr.net

Солодовник Анастасія
Вячеславівна

Східноукраїнський національний університет імені
Володимира Даля, м. Северодонецьк, Україна

ВПЛИВ КОНФЛІКТНОГО ПЕРІОДУ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Мета статті полягає у дослідженні впливу конфліктного періоду на розвиток міжнародного туризму.

Методика дослідження. Було використано загальнонаукові методи досліджень: системного аналізу, порівняння, узагальнення. Реалізація здійснювалася за допомогою застосування принципів системності та науковості. Значна увага приділена історичному підходу.

Результати. Розглянуто вплив різного роду конфліктів на розвиток міжнародного туризму. Досліджено причини виникнення конфліктів у різних країнах та регіонах світу. Проаналізовано регіональну структуру конфліктів і значення міжнародного туризму в поліпшенні конфліктної ситуації в країнах і регіонах світу. Встановлено, що конфлікти спричиняють руйнування туристичної інфраструктури, занепад туристичної галузі, загрожують життю туристів, але є країни, які цей негативний вплив швидко усувають і туризм швидко відновлюється.

Наукова новизна. Доповнено відомості про негативний вплив конфліктного періоду на міжнародний туризм.

Практична значимість полягає у можливості застосування отриманих знань туристичними підприємствами та навчальними закладами країни з метою поширення інформації щодо організації безпеки туристів.

Ключові слова: конфлікт, міжнародний туризм, конфліктний період, міжнародна безпека, тероризм.

УДК 911.3:32

Заваріка Галина Михайлівна,
кандидат географічних наук

Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Северодонецк,
Украина, e-mail: Dgalina_10@ukr.net

Солодовник Анастасія
Вячеславовна

Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, г. Северодонецк,
Украина

ВЛИЯНИЕ КОНФЛИКТНОГО ПЕРИОДА НА РАЗВИТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА

Цель статьи заключается в исследовании влияния конфликтного периода на развитие международного туризма.

Методика исследования. Были использованы общенаучные методы исследований: системного анализа, сравнения, обобщения. Реализация осуществлялась посредством применения принципов системности и научности. Значительное внимание уделено историческому подходу.

Результаты. Рассмотрено влияние различного рода конфликтов на развитие международного туризма. Исследованы причины возникновения конфликтов в

различных странах и регионах мира. Проанализировано региональную структуру конфликтов и значение международного туризма в улучшении конфликтной ситуации в странах и регионах мира. Установлено, что конфликты вызывают разрушение туристической инфраструктуры, упадок туристической отрасли, угрожают жизни туристов, но есть страны, которые быстро устраняют последствия конфликтов и туризм быстро восстанавливается.

Научная новизна. Дополнено сведения о негативном влиянии конфликтного периода на международный туризм.

Практическая значимость заключается в возможности применения полученных знаний туристическими предприятиями и учебными заведениями страны с целью распространения информации, по организации безопасности туристов.

Ключевые слова: конфликт, международный туризм, конфликтный период, международная безопасность, терроризм.

UDC 911.3:32

Zavarika Halyna Mykhailivna,
Candidate of Geographical Sciences

East Ukrainian National University nabbed after
Volodimir Dahl, Severodonetsk, Ukraine,
e-mail: Dgalina_10@ukr.net

Solodovnyk Anastasiia
Vyacheslavivna

East Ukrainian National University nabbed after
Volodimir Dahl, Severodonetsk, Ukraine

THE IMPACT OF THE CONFLICT PERIOD ON DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURISM

The purpose of the article is study the impact of the conflict period on development of international tourism.

Research Methodology. We use general scientific methods of research: system analysis, comparison, generalization. Realization was carried out by applying the principles of systematic and scientific. Much attention is paid to the historical approach.

Results. We consider the impact of the different kinds of conflicts on the development of international tourism. The reasons of the conflicts were study in different countries and regions of the world. The regional structure of conflicts was analyzed and importance of international tourism to improve conflict in countries and regions of the world. It is established that conflicts cause the destruction of tourism infrastructure, the decline of the tourism industry, threaten the lives of tourists, but there are countries that quickly eliminate the consequences of conflicts and tourism is quickly restored.

Scientific innovation. It is added information about the negative impact of the conflict period on the international tourism.

The practical significance is the ability to use the knowledge gained by travel companies and educational institutions in order to spread information about the safety of tourists.

Keywords: conflict, international tourism, conflict period, international security, terrorism.

Постановка проблеми. У зв'язку із закінченням холодної війни наприкінці ХХ ст. світова туристична галузь переживає новий важливий етап розвитку. Завдяки формуванню глобального суспільства, розвитку технологій, туризм на початку ХХІ ст. став дійсно масовим явищем.

Разом з тим, нова геополітична реальність має і зворотну сторону. Серед викликів, які проявилися останнім часом, стало збільшення кількості

військових конфліктів у різних регіонах світу. Їх поява була обумовлена вакуумом влади в тих регіонах, які раніше знаходилися під контролем тієї чи іншої наддержави. З розпадом СРСР загострилися релігійні, політичні, етнічні протиріччя в Східній Європі, Середній Азії, які часто переростають у військові протистояння.

Не менш актуальною залишається і проблема міжнародного тероризму, який є супутнім фактором розвитку сучасних міжнародних конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу конфліктів на розвиток міжнародного туризму розглядалося багатьма вченими світу, серед яких С. Гантінгтон, О. Шпенглер, А. Тойнбі. Вітчизняні вчені також приділяли значну увагу цьому питанню. Це праці І.І. Винниченка, О.О. Бейдика, О. Травіної, І. А. Савченко.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Стабільність політичної ситуації, відсутність національних, етнічних та релігійних конфліктів, політична культура місцевого населення та ставлення до туристів мешканців тієї країни, куди вони прибувають – всі ці фактори вельми важливі при формуванні підходів до розвитку туристичної галузі. Україна зараз переживає конфліктний період і наукових напрацювань стосовно цього питання вкрай недостатньо.

Саме тому дослідження впливу конфліктного періоду на розвиток міжнародного туризму в процесі формування стратегії ліквідації негативних наслідків є вельми важливою умовою.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження впливу конфліктного періоду на розвиток міжнародного туризму в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Негативні наслідки конфліктів проявляються не лише в державі, в якій спостерігається політичний неспокій, але й в країнах, сусідніх із нею. Найяскравішим прикладом, що характеризує цю ситуацію, може бути Близький Схід, де на відносно невеликій території історично сконцентровані привабливі місця для відпочинку, а також старовинні пам'ятники.

Однак динаміка розвитку туристичної галузі в Близькосхідному регіоні підлягає різким коливанням. Так, через військові дії в Лівані в середині 80-х років спостерігався різкий спад потоків туристів та доходу від нього в цілому по регіону. В 1986 р. Близький Схід відвідало на 17,6 % іноземних туристів менше, ніж в 1985 р., а доходи за аналогічний період скоротились на 16,5 % [1].

Після початку військових дій в районі Перської затоки в 1991 р. у цьому регіоні побувало на 6,62 % іноземних туристів менше, ніж в 1990 р., а надходження від туризму в 1991 р. зменшились на 14,4 % в порівнянні з попереднім роком.

Усі намагання урядів держав даного регіону збільшити кількість подорожуючих до своїх країн перекреслюються одним повідомленням про зростання напруженості в регіоні. Від цього потерпають не тільки державні бюджети, що недораховуються значних валютних надходжень,

але й окремі підприємства, яким зменшення потоку туристів завдає великі збитки [3].

Правильність цієї тези показує занепад туристичної індустрії Близького Сходу та Східного Середземномор'я в після того, як на початку другого десятиріччя XXI ст. значну кількість країн регіону охопили революційні події, відомі під назвою «арабської весни» (2010 – 2014 рр.). Так, наприкінці 2010 – на початку 2011 р. Туніс пережив «жасминову революцію». Невдоволення місцевого населення високим рівнем безробіття призвело до усунення тодішнього президента Зін аль-Абідіна бен Алі і приходу до влади помірних ісламістів. За даними ООН, в результаті революції в Тунісі загинули 219 чоловік. Акції протесту почалися в столиці держави. Однак незабаром заворушення перекинулися і на міжнародний курорт Хаммамет. Протестуючі грабували магазини, громили поліцейські ділянки. Відпочиваючих при цьому не чіпали. Тим не менш, британські, німецькі та російські туроператори в терміновому порядку евакуювали своїх туристів.

До початку внутрішнього політичного конфлікту, туризм приносив Тунісу близько 7% ВВП (2,5 мільярда доларів). Близько 400 тисяч місцевих жителів працювали в даній сфері. Революція скоротила доходи туристичного сектора на 38,5%. Практично кожен третій турист відмовився від поїздки в Туніс. Сьогодні туристичний потік поступово відновлюється. Так, у 2013 р. число туристів, що відвідали Туніс, виросло на 4,5 мільйона в порівнянні з 2012 р. (всього країна прийняла 6 млн. туристів) [2].

Іншою країною із значною долею прибутків від туристичної галузі в системі національної економіки, яка понесла значні збитки від конфлікту стала Туреччина. Ще у 2012 р. Стамбул вважався одним з найбільш швидко зростаючих туристичних центрів. Протягом даного року головне туристичне місто Туреччини відвідало 11,6 мільйони туристів. Турецька туристична галузь заробила на них 10,6 мільярда доларів.

Проте в червні 2013 р. в Стамбулі почалися сутички між поліцією та прибічниками опозиції. Протест проти вирубки дерев у парку Гезі обернувся антиурядовими демонстраціями. У зіткненнях з поліцією загинуло чотири особи, вісім тисяч – отримали поранення різного ступеня важкості.

Заворушення знизили темпи зростання туристичного сектора в країні. Після туристичного буму в 2013-му, коли кількість відпочиваючих в Туреччині збільшилася в два рази, червневий туристичний потік зріс лише на 4,8%. З метою подолання конфлікту, щоб не допустити подальшого погіршення ситуації, влада була змушена піти на поступки. Прем'єр-міністр Туреччини Реджеп Тайїп Ердоган звернувся до громадян із закликом використовувати лише демократичні інструменти вираження невдоволення, щоб не нашкодити іміджу своєї країни. Це призвело до зниження рівня напруги в країні та затихання конфлікту на той час [2].

Внаслідок цього, в 2013 р. доходи туристичного сектора в Туреччині зросли на 11,4% (всього 32,31 млрд. дол.). Країну відвідало 39,2 мільйона осіб, що на 7,6% більше, ніж у попередній рік. Кожен відпочиваючий у Туреччині в середньому залишив 824 дол. [2].

Постійні військові конфлікти на Близькому Сході негативним чином впливають на розвиток туристичного бізнесу в Лівані, частка якого становить 18,5% обсягу економіки країни. Військовий конфлікт в Сирії тягнеться вже майже три роки. За цей час в сусідній Ліван переселилося понад 400 тисяч біженців. Така кількість бідних невлаштованих людей без житла і роботи лякає і місцевих жителів, і відпочиваючих. Попит на відпочинок в Лівані стійко знижується. У 2011 р. він впав на 24%, в 2012-му - ще на 17,5%, в 2013-му скоротився ще на 12,5%. Найбільший потік відпочиваючих йде до Лівану з країн Перської затоки. На їх частку припадає 40% всіх проданих турів і 60% туристичного прибутку. У червні 2014-го р. країни Затоки випустили офіційне попередження, в якому попросили своїх громадян утриматися від поїздок до Лівану у зв'язку з небезпечною політичною ситуацією [2].

Значних збитків від політичної нестабільності в період «арабської весни» поніс також туристичний бізнес Єгипту. Єгипетська революція 2011 р., результатом якої стало повалення президента Хосні Мубарака, завдала сильного удару по туристичному сектору країни. У збройних зіткненнях прихильників і супротивників Мубарака загинуло близько 900 осіб. Найбільш масові й криваві акції проходили в Каїрі, Суеці, Олександрії, Ісмаїлії і Мансурі. Прокотилися мітинги і по Хургади і Шарм-ель-Шейху. Влада Єгипту на всяк випадок ввели в Шарм-ель-Шейх війська. Європейські країни, США, Росія, ОАЕ, Україна, Туреччина, Саудівська Аравія і Йорданія відреагували на події в країні рекомендацією для своїх громадян відмовитися від поїздок до Єгипту. Єгипетська влада була обурена такими радикальними рішеннями і запевняла, що безпеці туристів ніщо не загрожує.

У 2010 р. Єгипет привернув рекордні 14,7 мільйона відпочиваючих, що склало 13% ВВП країни. Кожен сьомий житель був пов'язаний з туристичною сферою. Після революції в 2011 р. кількість туристів в Єгипті впала до 9,5 млн. Перемогу на виборах нового президента Мухаммеда Мурсі туристи оцінили позитивно: у 2012 р. туристичний потік зріс на 3,0 млн. чоловік. Після військового перевороту та арешту Мурсі в 2013 р. число відпочиваючих в Єгипті знову пішло на спад. Ісламістське угруповання прихильників Мурсі «Ансар Бейт аль-Макдіс» порадило туристам залишити Єгипет і пригрозила нападом на кожного, хто залишиться в країні. Незабаром після цього неподалік від Шарм-ель-Шейха група невідомих напала на автобус з мандрівниками з Росії.

За зимові місяці 2014 р. туристичний прибуток Єгипту впав ще на 64,7% в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року [2].

Ще один вельми потужний удар туристичній галузі країни було завдано наприкінці жовтня 2015 р. у зв'язку із катастрофою російського

пасажирського літака АН-321. Однією з найімовірніших причин трагедії світові експерти називають терористичний акт, здійснений представниками радикальної організації «Ісламська держава». У зв'язку з цим, уряди деяких країн закликали своїх громадян утриматися від поїздок до Єгипту. Також тимчасово зупинили польоти в аеропорт Шарм-ель-Шейха Великобританія, Франція, Нідерланди, Німеччина, Литва й Латвія [4].

За даними члена консультативної ради при міністрі туризму країни Муххамада Юсефа, ринок Єгипту втратив до 70% від турпоточку через таке рішення. Він також відзначив, що Росія посідає перше місце за кількістю туристів, які відвідують Єгипет. Торік вона досягла 3 млн. осіб, турпотік із Великобританії склав 1 млн [4].

Залежність розвитку туристичної галузі від політичної стабільності тих країн, які є об'єктом інтересу з боку мандрівників, простежується і в інших регіонах. Так, унаслідок терористичних нападів на Нью-Йорк і Вашингтон 11 вересня 2001 р. туристичний бізнес у Нью-Йорку зазнав збитків на 25 мільярдів, у Лас-Вегасі – на 36 мільярдів американських доларів. За даними ВТО, «довоєнний» (2000 р.) рівень туризму в США було досягнуто 2004 р. [3].

Слід відзначити, що в неспокійних регіонах туристи досить часто стають цілеспрямованим об'єктом для дій терористів. Так, восени 2002 р. іспанська ультраревольюційна організація басків ЕТА заявила, що проводити відпустки в Іспанії іноземним туристам небезпечно. Хоча терористичні акти здебільшого спрямовані на воєнні об'єкти, дипломатичні установи, економічні й торговельні представництва, нерідко терористи обирають доступніші цілі – громадський транспорт, стадіони, готелі, місця скупчення людей навколо культурних та історичних пам'яток. Такі події мали місце в Нью-Йорку 26 лютого 1996 р., де було поранено понад тисячу осіб; руйнування 7 серпня 1998 р. посольств США в Найробі (Кенія) і Дар-ас-Саламі (Танзанія), унаслідок чого загинуло 250 осіб, понад 5,5 тисячі поранено. Щорічно ці країни заробляли на туристах близько \$500 млн., після терактів збитки становили \$1 млн. на добу; убивство майже 200 міжнародних туристів на острові Балі в Індонезії влітку 2002 р., унаслідок чого країна й досі відчуває труднощі із залученням іноземних туристів до країни. Так, після вибухів на Балі цю країну було визначено політично нестабільною. Протягом тижня після нападу туроператори дуже швидко зняли з продажу свої святкові програми з курортів Балі та Індонезії. Усе це відбулось у високий туристичний сезон. Відсоток завантаження в середньому зменшився від 75 % до 14 % [4]. Рівня до 12.10.2002 р. змогли досягти лише через 2 роки.

Події в Індійському місті Мумбаї забрали життя не тільки місцевого населення, а й туристів, які відвідували цю країну 2008 р. Мотиви організованого радикальними ісламістами нападу на місто – релігійні. Організатори теракту заявили, що це є знак протесту проти пригноблення мусульман в Індії [2].

Розмірковуючи про негативні наслідки міжнародних конфліктів для розвитку туристичної галузі, український вчений І. А. Савченко виділив три види дестабілізації індустрії туризму в зонах можливого загострення терористичних загроз, релігійних, етнічних, політичних протистоянь

По-перше, це глобальна тривала дестабілізація, спричинена воєнними діями або безперервними терористичними актами. Прикладами можуть слугувати такі території, як Ліван, Північна Ірландія, Шрі-Ланка, Уганда, Алжир, Афганістан, республіки колишньої Югославії, Ірак, Ізраїль.

На думку вченого, військові конфлікти здатні в короткий час знищити розвинену індустрію туризму, як це відбулося в колишній Югославії та в Іраку. Цьому можуть сприяти й інші екстремальні обставини, такі, як ворожа пропаганда або короточасна політична криза. Туристична інфраструктура в республіках колишньої Югославії, зокрема, була однією із найбільш розвинених у Європі. Громадянська війна, яка тривала 5 років, нанесла величезні втрати індустрії туризму Хорватії, Сербії, Чорногорії, Боснії та Герцеговини. Відбулося різке скорочення обсягів туристичних потоків, а також їхнє переорієнтування з європейського Середземномор'я в інші регіони світу.

По-друге, негативно впливає на розвиток туристичної та готельної індустрії постійна напруженість і невизначеність у туристичних маршрутах. Сплески насильства, релігійного екстремізму, що проявилися в Єгипті, Індії, Ізраїлі, Ямайці, Кенії, Перу, ПАР, Філіппінах або Туреччині, здатні призвести до дестабілізації та перерозподілу туристичних потоків на користь більш спокійних країн.

І, по-третє, навіть одиничні випадки тероризму, короточасні безладдя здатні призвести до дестабілізації туризму, як це мало місце під час неспокоїв у Китаї, Франції, Японії, Великобританії [4].

Висновки. Всі вищезгадані тенденції розвитку глобального міжнародного порядку негативним чином впливають на світову туристичну галузь. Цілком зрозуміло, що туристична система, в тих країнах та регіонах, які стали ареною військового протистояння та атак терористичних угруповань, занепадає. При цьому вірність даної тези підтверджується незалежно від того, яке географічне розташування. Військові конфлікти спричиняють руйнування туристичної інфраструктури, відлякують туристів від поїздок, та загрожують життю туристів, тому країнам слід більше приділяти уваги питанням забезпечення безпеки туристів. При миттєвій врегульованій дії місцевого уряду, конфлікти здатні швидко припинятися, що призводить до нового етапу розвитку туризму. Не менш серйозну загрозу для туризму складає тероризм, оскільки туристи часто стають бажаною ціллю для терористів. На жаль, такі інциденти відбуваються час від часу в різних країнах. Нині жодна країна не застрахована від прояву тероризму, що демонструє, яким чином він перешкоджає вільному пересуванню людей у світі. Суспільство

має бути зацікавлено у формуванні та реалізації далекоглядної політики щодо боротьби з тероризмом.

Список використаних джерел

1. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк // Чернівці: Книги-XXI, 2003. - 300 с.
2. Сколько денег теряют курорты из-за вооруженных конфликтов. [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://www.the-village.ru/village/business/cloud/162174-turizm-i-konflikty>
3. О.О. Разумова Вплив етнорелігійних конфліктів на розвиток міжнародного туризму. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/p01/19%20razumova.pdf>
4. Франжіаллі Ф. Тенденції розвитку міжнародного туризму / Франческо Франжіаллі. – К.: Знання, 2002. – 384 с.
5. Антоненко В. Г. Місце міжнародного туризму у взаємодії і взаємозбагаченні культур / В. Г. Антоненко // Туризм у ХХІ столітті : глобальні тенденції і регіональні особливості: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 10 – 11 жовт. 2001 р.). – К. : ДАККіМ, 2002.

Список использованной литературы

1. Кифяк В.Ф. Организация туристической деятельности в Украине / В. Ф. Кифяк // Черновцы: Книги-XXI, 2003. - 300 с.
2. О.А. Разумова Влияние этнорелигиозных конфликтов на развитие международного туризма. [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/p01/19%20razumova.pdf>
3. Франжиалли Ф. Тенденции развития международного туризма / Франческо Франжиалли. - М.: Знание, 2002. - 384 с.
4. Антоненко В. Г. Место международного туризма во взаимодействии и взаимообогащении культур / В. Г. Антоненко // Туризм в ХХІ веке: глобальные тенденции и региональные особенности: Материалы II Международной научно-практической конференции (Киев, 10 - 11 окт. 2001 р.). - М.: Дакка, 2002

References

1. Kifyak V.F. Organization of tourist activity in Ukraine / VF Kifiak / / Chernivtsi: Books XXI, 2003. - 300 p.
2. How much money is lost the resorts due to the armed conflict. [Electron resource] .- Access Mode: <http://www.thevillage.ru/village/business/cloud/1621> ..
3. O.O. Razumova Impact ethno conflicts in the development of international tourism. [Electronic resource] .- Access: http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/p01/19_razumova.pdf
4. F. Frangialli Trends in international tourism / Francesco Frangialli. - K.: Knowledge, 2002. - 384 p.
5. Antonenko V.G. Place of International Tourism in cooperation and mutual enrichment of cultures / V. Antonenko // Tourism in the XXI century: global trends and regional differences: Materials II International Scientific Conference (Kyiv, 10 - Oct 11. 2001 p.). - K., Dhaka, 2002.